

СОЦІАЛЬНЕ ТА ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЖІНОК В АНГЛІЇ У ХІХ СТОЛІТТІ

Бахурчук Марта,
магістрантка I-го року навчання
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені В. Гнатюка

Науковий керівник: **Григорук Наталія,**
кандидат історичних наук, доцент,
кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Гендерна рівність у наш час є обов'язковою складовою частиною сучасного розвинутого суспільства, яке ґрунтується на принципах демократії, прав людини та соціальної справедливості. Саме рівність прав та свобод, незалежно від статі, дозволяє кожній людині, реалізувати свій потенціал та внести вклад у розвиток та побудову сучасного розвинутого суспільства. Боротьба жінок за рівність прав пройшла довгий та непростий шлях, у деяких частинах світу вона триває досі. Велику роль у створенні та розвитку феміністичних рухів відіграла Велика Британія. Часто цю країну навіть називають «колискою» фемінізму, адже саме тут ця течія була представлена як рух за забезпечення рівності прав та свобод між жінками та чоловіками. Розвиток фемінізму у цій країні значно вплинув на подальший розвиток цього руху в інших європейських країнах, тому надзвичайно важливо почати дослідження цієї теми саме із Великої Британії.

Жінки в Англії у ХІХ ст. були вкрай обмеженими в своїх правах та свободах. Становище жінки яке визначало суспільство того часу зводилося до переконання що жінка є слабшою статтю, не здатною приймати власні рішення та самостійно діяти. Жінці відводилася другорядна роль порівняно із чоловіками, яка виражалася майже у всіх сферах суспільного життя.

На початку ХІХ ст. в Англії жінкам не дозволялося здобувати освіту та професію. Настрої в тогочасному суспільстві зводились до того, що освіта не є потрібною для жінки, оскільки їй відведена роль виключно матері та дружини. Дівчатам дозволялося відвідувати лише навчальні заклади, які нібито готували їх до шлюбу. Навчатися у таких закладах могли дівчата від 5 до 15 років, тут їх навчали іноземних мов, зокрема особлива увага приділялася французькій. Окрім цього навчали математики, читанню та

письму. Такі школи могли відвідувати здебільшого діти представників вищих та середніх класів суспільства. Серед нижчих класів жінкам здобути хоча б базові знання було вкрай тяжко, тому більшість із них були неписьменними. Здобувати вищу освіту мали право виключно чоловіки вищих класів, у суспільстві того часу вважалося, що жінки не здатні до постійної наполегливої роботи, якої вимагає навчання в університеті [1].

Відсутність освіти та професійних навичок обмежувала можливості жінок знайти роботу та змушувала їх працювати лише на низькооплачуваних, низькокваліфікованих посадах. Більшість жінок були приречені до життя у бідності та залежності від чоловіків, не маючи можливості на самореалізацію. Такі обмеження створювали нерівність і несправедливість у суспільстві.

У жінок у цей період були обмежені можливості розвивати власні навички та таланти. Дозволялося лише обмежено грати на музичних інструментах, малювати та писати. У суспільстві панувала така думка що освіта є не природньою для жінки та навчання зіпсує виховання. З цієї причини творчим, талановитим жінкам доводилося приховувати свої здібності від громадськості. Починаючи із 1840-х рр. у країні з'являється достатньо велика кількість жінок – митців, які незважаючи на упередження та труднощі продовжували працювати. Більшість жінок, зокрема відомих англійських письменниць, працювали над своїми творами таємно, а для їх публікації використовували псевдоніми [1].

Деякі зміни в сфері освіти для жінок почали відбуватися у другій половині XIX ст. Сім'ї вищих класів навчали своїх дочок наймаючи гувернанток або відправляючи їх до приватних шкіл. Оскільки жоден із даних типів шкільної освіти не забезпечував гарної освіти для дівчат, почали діяти державні школи. По території країни за сприяння меценатів та реформаторів почали розвиватися державні навчальні заклади для дівчат. Із прийняттям в Англії у 1870 р. «Закону про освіту» жінки отримали нові можливості працевлаштування, право голосу та балотуватися в члени шкільних рад. Проте, право складати університетські іспити, відвідувати лекції викладачів і професорів жінки змогли вибороти лише наприкінці XIX ст. Згодом під впливом розвитку феміністичних рухів у країні університети та коледжі почали відмовлятися від бар'єрів для жінок-студенток, і до 1890-х рр. у більшості з них була невелика, але зростаюча кількість жінок-викладачів, переважно французької, музики та англійської літератури [3].

У першій половині XIX ст. жінки були обмежені в можливості не лише отримати освіту, а й позбавлені правових, економічних і політичних прав. Закони тих часів базувалися ще на патріархальних римських законах, які наділяли правами лише чоловіка та не надавали жодного права жінці. Заміжні жінки згідно законів були практично без прав. Чоловік відповідав за вчинки дружини, повністю контролював її власність та мав право

розпоряджатися нею. Такі закони відображали закорінені в суспільстві стереотипи про роль жінок у суспільстві. Жінка вважалася власністю свого чоловіка, з обмеженими правами та свободами. Жінки не мали права подавати позов до суду без дозволу чоловіка, а їхнім свідченням не приділяли уваги. Тим самим значно обмежувалася можливість жінок захищати свої права у суді.

Для жінок також були обмежені можливості щодо працевлаштування, оскільки існували обмеження професій для них. Представниці середніх класів могли працювати лише гувернантками, служницями, вчителями, медсестрами тощо. Згідно з переписом 1851 р. лише 7 % жінок середнього класу працювали, більшість із яких були гувернантками, письменницями чи художницями. Значна частина жінок нижчого класу не мали іншого вибору, окрім як працювати, щоб допомогти утримувати свої сім'ї. Вони працювали на фабриках чи домашніх господарствах. Багато жінок також наприклад, шили одяг і взуття для фабрик, продавали власні вироби на ринках чи вулицях [4].

Заняття жінок у другій половині XIX ст. включали роботу на текстильних і швейних фабриках і майстернях, а також на вугільних і олов'яних шахтах, роботу в торгівлі й на фермах. Багато жінок працювали на невеликих виробництвах, таких як шиття одягу, виготовлення цвяхів, ланцюгів тощо. На фабриках чоловіки здебільшого працювали наглядачами, оскільки вони вважалися більш класифікованими за жінок. Також, існувала дискримінація щодо оплати праці. Жінкам за однаковий обсяг виконаної роботи платили менше коштів ніж чоловікам. Починаючи з 1850-х років, на фабриках почали створюватися профспілки, які виступали за надання кращих умов роботи та підвищення заробітної платні. Однак жінок рідко включали у такі організації, а нерівна оплата праці вважалася нормою.

Починаючи із 1840-х рр. феміністичні рухи у Англії почали набирати дедалі більшої сили. Жінки відчуваючи постійний тиск від суспільства, обмеженість прав почали об'єднуватися в організації. Велике значення у розвитку цих рухів відіграла боротьба за надання виборчих прав жінкам. Обмеженість права голосу на виборах для жінок було значним порушенням прав. Жінки вважали, що оскільки вони сплачують податки так як і чоловіки, їхнім законним правом є отримати право голосу, адже їхня позиція у суспільстві маже бути визнана та врахована.

Беручи до уваги досвід інших громадських рухів у боротьбі за права представниці феміністичних рухів перш за все поставили собі мету змінити громадську думку та показати уряду, що надання виборчих прав жінкам широко підтримується та є вимогою часу та суспільства. Феміністки брали участь у публічних обговореннях, публікували статті в газетах та журналах, проводили публічні заходи та демонстрації, де вони

висловлювали свої вимоги та пропагували ідею рівності у правах та свободах. Жінки у своїй боротьбі за надання виборчих прав щороку подавали до парламенту петиції та збирали необхідні підписи. Петиції відігравали велике значення для феміністичного руху. Вони показували уряду та громадськості, що питання виборчих прав для жінок є актуальним та має широку підтримку серед населення [2].

Велику роль у наданні виборчих прав жінкам відіграв Джон Стюарт Мілль. Він будучи одним із членів британського парламенту активно виступав за надання жінкам рівних прав. Саме завдяки його діяльності, петиція щодо надання виборчих прав жінкам набувала розголосу та підтримки серед членів уряду та парламенту. У цей час ідея надання рівності прав жінкам сприймалася неоднозначно та немала значної підтримки. Для популяризації цієї проблеми було створено ряд організацій які своєю діяльністю намагалися привернути увагу суспільства до цієї проблеми.

У січні 1867 р. було створено Манчестерське товариство жіночого виборчого права, яке стало однією з найвпливовіших організацій у боротьбі за рівні політичні права для жінок. Це товариство здійснювало ряд заходів серед парламентарів та громадськості, організувало публічні заходи та просвітницькі кампанії, спрямовані на підвищення уваги до питання жіночого виборчого права. Його засновниками були відомі феміністки такі як Елізабет Вулстенхолм Лідія Беккер та інші видатні активістки [3].

Діяльність Манчестерського товариства відіграла важливу роль у піднесенні свідомості суспільства про потребу надання жінкам виборчих прав. Діяльність цієї організації не лише привертала увагу до проблеми, але й стимулювали обговорення у парламенті та серед громадськості. Поступово, завдяки наполегливій роботі феміністок та підтримці громадськості, ідея надання рівних виборчих прав набирала все більшої популярності. Саме Манчестерське товариство жіночого виборчого права було однією з перших організацій, яка систематично та організовано боролася за надання рівних прав та свобод жінкам у Великій Британії. Досягнення Манчестерського товариства стало важливим кроком на шляху до надання виборчих прав жінкам у Великій Британії та підґрунтям подальших змін й реформ у цьому напрямку [2].

Велике значення у поширенні феміністичних рухів відігравала преса. Із 1850-х років простежується значне зростання друкованих видань які поширювалися по всій території країни. Одним із найвідоміших видань того часу був заснований у 1858 році журнал «Англійська жінка». Цей журнал відіграв важливу роль у піднесенні обізнаності жінок про їхні права, утвердженні ідей фемінізму та формуванні громадської думки на користь виборчих прав для жінок. Він публікував статті відомих феміністок, розповідав про їхні досягнення та боротьбу за рівність, а

також закликав читачів до дій і активної участі у боротьбі за надання прав жінкам [5].

Не менш відомим журналом тих часів був «Жіночий виборчий журнал», створений у 1870 р. відомими феміністками Лідією Беккер і Джессі Бушеретт. Він містив новини про події, що стосуються всіх сфер життя жінок: від політики та економіки до освіти та культури. У «Жіночому виборчому журналі» публікувалися статті, що аналізували законопроекти, обговорювали проблеми, з якими стикалися жінки у суспільстві, та висвітлювали досягнення феміністичного руху. Крім цього, журнал пропагував ідеї гендерної рівності, закликаючи до активної участі жінок у політичному житті країни [4].

Висновки. Отже, правове та соціальне становище жінок в Англії у ХІХ ст. було вкрай незадовільним. Жінки були обмежені в правах та свободах. Вони не мали права голосу, значно обмежувалася можливість отримання освіти та працевлаштування. Жінки були позбавлені більшості прав, які вважалися нормою того часу. Відсутність рівних можливостей у сферах освіти, праці та участі у політичному житті значно обмежувала їхній соціальний та професійний розвиток. Це все стало підґрунтям для створення феміністичних рухів, які почали активно розвиватися у другій половині ХІХ ст. Ця боротьба вийшла далеко за межі Англії і стала частиною великого глобального руху за жіночі права.

ЛІТЕРАТУРА

1. 19th and early 20th century | Striking Women. *Striking Women*. URL: <https://www.striking-women.org/module/women-and-work/19th-and-early-20th-century> (date of access: 13.04.2024).
2. Петреченко С. А., Гринько Р. В., Царук А. В. Історичний аспект виборчого права у Великій Британії. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2022. № 3. URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2022-3-01-05> (дата звернення: 13.04.2024).
3. Victorian Women and Their Working Roles. *Digital Commons at Buffalo State State University of New York College at Buffalo – Buffalo State University Research*. URL: https://digitalcommons.buffalostate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1009&context=english_theses (date of access: 13.04.2024).
4. NCSE: English Woman's Journal (1858–1864). NCSE: *Home*. URL: <https://ncse.ac.uk/headnotes/ewj.html> (date of access: 13.04.2024).
5. Manchester National Society for Women's Suffrage. *Spartacus Educational*. URL: <https://spartacus-educational.com/WmanchesterS.htm> (date of access: 13.04.2024).